

**Світлана Горбань
Наталя Лапіна
Роман з містом**

http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=13450661

*Світлана Горбань, Наталя Лапіна. Роман з містом: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»;
Харків; 2015*

ISBN 978-966-14-9891-3, 978-966-14-9887-6, 978-966-14-9890-6, 978-966-14-9631-5

Анотація

Магда Свідзинська жила в буремному ХХ столітті в місті, у яке неможливо не закохатися до безтями... Чарівний Львів! Любий пане Лемберг! Саме твоїми брукованими вуличками вона бігла назустріч кохання та щастю. Власне, ти був свідком її світлих перемог і гірких поразок. Разом із тобою вона пройшла крізь пекло війни та жаль розлук і втрат... Надзвичайна доля чудової жінки, історія її кохання, сили та відданості – наче ще одна химерна ozdoba міста, вузькі вулички якого бережуть пам'ять різних часів і епох...

Содержание

Пролог	6
I	10
II	12
III	15
IV	22
Конец ознакомительного фрагмента.	24

Світлана Горбань, Наталя Лапіна

Роман з містом

© Горбань С. П., Лапіна Н. П., 2015

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою, 2015

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», художнє оформлення, 2015

* * *

«Коронація слова» створює для вас нову хвилю української літератури – яскраву, різножанрову, захопливу, – яка є дзеркалом сьогодення і скарбом для майбутніх поколінь.

Тетяна та Юрій Логущі,
засновники проекту

Міжнародний літературний конкурс романів, кіносценаріїв, п'єс, пісенної лірики та творів для дітей «Коронація слова» був заснований за підтримки бренда найпопулярнішого українського шоколаду «Корона». Головна мета конкурсу – сприяння розвитку новітньої української культури.

Література, кіно, театр і пісня обрані не випадково, адже саме ці жанри є стратегічними жанрами культури, що формують і визначають зрілість нації.

Метою конкурсу та його завданням є пошук нових імен, видання найкращих романів, стимулювання й підтримка сучасного літературного процесу, кіно й театру і як наслідок – наповнення українського ринку

повнокровною конкурентоспроможною літературою, а кіно й театру – якісними українськими фільмами й п'єсами.

koronatsiya.com

Пролог

Наша перша зустріч була невдалою... Ми не пройшлися старовинними вулицями, не почастувалися відомою за межами міста кавою. Раптова літня злива порушила всі наші плани. Не врятувала навіть парасолька, якою ви намагалися прикрити мене від дощу. А часу ж було – менш як година. Через струмки й калюжі ми дісталися сходів храму. Вода сягала щиколоток. З відчинених дверей лунали музика й співи. Я зупинилась і подивилася вам у розумні й повні любові очі, облямовані зморшками.

– Наступна наша зустріч буде кращою, – ось що ви сказали наостанок, намагаючись притишити мій розпач.

Я промовчала, але так хотілося запитати:

– А коли вона відбудеться, та краща зустріч? Коли?

Ми розставалися майже як люди. Тільки у вас, пане Лембергу, позаду й попереду були століття, а в мене – невідомість.

Прощайте, мій любий пане!

А далі – останні погляди на бруківку, залиту водою, на стіни будинків у тумані дощу.

Не забувайте про мене, будь ласка, якщо можете...

Я була щаслива тут навіть під зливою. Найголовніше ж, ви подарували мені одну зі своїх чудових історій, віддали щедрою рукою, бо маєте їх багато – як і вдячних слухачів.

* * *

Дуже давно, коли я була маленькою школяркою з довгими пишними косами, побачила напис на афіші: «Цей фільм про любов, заміжжя та інші нелюдські випробування жінки». Тоді з подружками ми весело глузували: такий напис видавався безглуздим. Як любов може бути нелюдським випробуванням? Але тепер мені зовсім невесело. У житті так буває. І в моїй історії теж.

* * *

...Потяг в'їхав у передмістя. Деякі пасажери, з нетерплячих, що завжди кудись поспішають, кинулися витягати речі з рундуків і третіх полиць, похапцем збирали з пилких подушок і ковдр білизну, а найспритніші вже шикувалися в чергу до тамбура.

Матвій Свідзинський відсунув двері купе, глузливо спостерігаючи за неприродною, на його думку, метушнею, проте з місця не рушив: устигне ще «з козами на торг». Очі його вчасно припали до вікна: місто з'явилося несподівано. Чуже й прекрасне, у променях сонця, омите ранковим дощем, воно наче закохувало в себе, усміхалося блискучими банями церков, радо здіймало до неба гострі шпиль костелів. У вухах ніби залунала середньовічна музика, доладна, з прихованою пристрастю, з сумом за неповторною порою. Хлопець уперше приїхав до Львова і здивувався цьому враженню.

Повз бруднувату шибку полетіли були старі квартали, проте за якийсь час притишили свій лет. Місто, що дедалі повільніше пливло попри вікна вагона, вабило бентежним ароматом старовини, але це видавалося небезпечним. Повсякчас слід було пильнувати, щоб воно не захопило тебе і твою душу зненацька. Як перше кохання...

Він переждав, доки повиходять сусіди по купе, а тоді й собі взяв зверху похідний рюкзак і закинув за плече...

– Матей? З приїздом! Я Вероніка.

Вона стояла в проході, тримаючись рукою за розсувні двері. Очі й губи ледь помітно всміхалися. Низенька, білява, високим чолом і великим прямим носом схожа на середньовічну королеву. Очі – як на полотнах Левицького в родовитих школярів, вихованок інституту шляхетних панянок.

– Доброго ранку!.. – Матвій не зник чути свого паспортного імені в повсякденному спілкуванні. – Радий вас бачити... – додав як годиться.

– Пані Магда вже чекає на вас.

Матвій підняв удавано спокійне обличчя – перша ознака провінціала, якого годі чимось здивувати.

Вероніка пішла попереду. Матвій посунув слідом. Ішли мовчки, бо перон і вокзал кипіли шумним строкатим натовпом. Коли вийшли в місто, Вероніка повернулася до хлопця:

– Людно сьогодні. Важко буде взяти таксі.

– Яке таксі? – здивувався бідний студент Матвій. – Та я навіть між містами іноді попутками їжджу! Громадським транспортом зручніше.

– Якщо зручніше... – усміхнулася жінка й попрямувала в бік досить далекої зупинки.

Її світле хвилясте волосся злегка ворухилось од вітру, високі підбори впевнено тупотіли по старовинній бруківці. Не юна, але дуже приваблива своєю статуєю: пишні стегна й тоненька талія, наче затягнута корсетом.

Матвій ніколи ще не цікавився жінками, яким перескочило за тридцять. Йому цілком вистачало й ровесниць, але ця середньовічна красуня так пасувала до гарного осіннього дня, до запаху першого опалого листя, до мелодійного стуку трамвая, до цієї всієї незрозумілої термінової подорожі на два вихідні дні, що мимоволі полонила увагу хлопця.

У маршрутці він спитав:

– Ви теж родичка пані Магди?

Та глянула здивовано:

– Родичка? Ні! Колись була її ученицею. Тоді пані Магда ще викладала в консерваторії. А тепер ми добрі товаришки.

Студент Київської консерваторії Матвій засяяв. Серед колег він почувався найкраще. Спорідненість душ, що ви хочете!

А втім, у цій історії все було досить непевне. Уявіть собі, якась далека родичка, що її всі називали тіткою Магдою, хоч насправді вона була тіткою лише його давнопомерлому дідові... Отже, ще не зовсім старій бабусі – майже ніхто, десята вода на киселі. Про неї нагадували тільки обов'язкові святкові листівки, що їх спочатку хлопцеві диктувала мати. Потім він їх навчився писати сам – за звичним шаблоном, після її нагадування. Чому саме він мусив їх підписувати, для нього було загадкою. Він слухняно сідав до столу, а старезна Ядзя, мати померлого діда і його, Матвієва, прабабуся, що наближалася до дев'яносторічного ювілею, відразу ображено бгала тонкі губи й сердито бурмотіла: «Згадали про цю...». Матвія дивувало, що з роками ненависть не вщухала, а, навпаки, досягала точки кипіння. Спокійна та лагідна бабця Ядзя, що все життя без упину пекла запашні пляцки й колись була неперевершеною кравчиною, скаженіла на саму згадку про цю таємничу, ніколи не бачену тітку Магду. Підборіддя починало шалено скакати, старі вилялі очі ставали колючими, а голос сичав: «Ця!.. Ця!..»

Тітку Магду в його родині недолюбливали не просто так. З нею була пов'язана якась брудна історія, ще передвоєнна. Називали зрадницею, безпринципною особою, казали, що вона піде по кістках і не зупиниться. Така собі персона нон грата. Але з нею не поривали остаточно, сподівалися спадщини, бо та жила самотньо й небідно. Тим паче, що все по праву мало належати їм, а не «цій».

І от раптом «ця» надсилає Матвієві запрошення на суботу та неділю і квитки – туди й назад – у купейному вагоні... Лист був коротенький: «Любий мій Матею! Обставини мого

життя примушують просити тебе терміново приїхати. Нам треба обговорити деякі особисті питання. Магда Станіславівна».

Матвій завагався: приймати запрошення чи ні? І – о диво! – стара Ядзя вирішила за всіх родичів сама:

– Їдь, синку, може, в цієї совість прокинулася...

Іноді вона називала правнука сином...

...Вони їхали в переповненій маршрутці, де розмовляти було незручно. Матвій роздивлявся на будинки з різноманітними рельєфними прикрасами, іноді повертаючи голову до Вероніки – чи, бува, не приїхали? І та заспокійливо показувала рукою: до потрібної зупинки ще далеко.

Вийшли з маршрутки неподалік розкішного, помпезного театру й повернули у вузький провулок між будинками, що вже не менш як століття волали про ремонт, обминули старий мовчазний костел, кілька маленьких сувенірних крамниць і зупинилися перед затиснутим серед таких самих старих споруд вузьким високим будинком з темною металевою табличкою:

«Кам'яниця родини Ревуцьких, збудована в XVII столітті. Охороняється...»

– Тітка Магда тут живе?!

– Чому це вас так дивує? – струснула головою Вероніка.

– Та це ж музей!

– Зовні – музей, усередині – житло.

На дверях тьмяно виблискувала ще одна металева табличка:

«Лікар-стоматолог Станіслав Свідзинський.

Lekarz dentysta Stanisław Świdziński».

Звідки взялося його прізвище на цих старовинних дверях? До речі, ця табличка зовсім не пасувала до напису над вікнами першого поверху:

«Стоматологія Соболевського».

Двері на другому поверсі відчинила кругловида молодиця:

– Добридень, пані Вероніко! Пан Матей? А ми ніяк не дочекаємося! Проходьте, проходьте!

Квартира була вмебльована суцільним антикваріатом. У просторій кімнаті стара-старезна бабця сиділа біля круглого столика, застеленого білою скатертиною.

Матвій уперше побачив легендарну тітку Магду. То була, як він і уявляв собі, доісторична особа: зморшкувате обличчя, глибоко позападалі старечі очі, вигадливо заколене сиве волосся, блузка з мереживним комірцем, прикрашеним посередині брошкою.

– Матею, нарешті, – привіталася вона низьким, приглушеним голосом і простягла руку, яку Матвій чемно потис.

– Добрий день, Магдо Станіславівно! Вітання вам від мами, тата й сестри. І від бабуні Ядвіги, звісно ж.

– Дякую, дякую, що не забуваєте, – сухувата інтонація контрастувала зі змістом слів.

– Поговоримо пізніше. Зоряночко, будь ласка, відведи гостя до його кімнати, покажи, де помити руки. Вероніко, поспідаєш з нами?

Стара всміхнулася, зблиснувши сліпучо-білими, найпевніше, штучними зубами.

– Ох, ні, дякую, не можу. Поспішаю. Урок. Приватні студії так виснажують, – Вероніка театральнo закотила очі під лоба й розсміялася, – однак дають змогу хоч щось заробити.

Ніжно потиснувши руку старій, вона кивнула й хлопцеві:

– Побачимось!

Він кивнув у відповідь, як добрій знайомій, з удачністю за те, що допомогла зорієнтуватися в чужому місті.

Кругловида Зоряна провела Матвія крученими металевими сходами до мансарди. За п'ять хвилин він повернувся без рюкзака й умитий. Овальний стіл уже був накритий: кава, чай, бутерброди з ікрою та баликом, тістечка.

Їли вдвох. Магда Станіславівна поводитись, як великосвітська дама. Говорила тихо, ласкаво усміхаючись:

– Кави? Чаю? Любиш з цитриною, синку?

Матвій відзначив подумки, що цитриною називала лимон тільки прабабка Ядзя.

– Як батьки? Здорові?

Вона трохи незвично дивилася на нього, привітно розглядаючи, ніби милуючись. Через це хлопець дуже ніяковів, раз по раз опускаючи очі на стіл і повільно жуючи балик.

– Ти не любиш кав'яру, синку?

– Е-е-е... Люблю... Я потім.

Темно-синій, густо вкритий ледь помітними тріщинками сервіз із позолотою, як і все тут, як, зрештою, й сама господиня, був старезний. І вишукані ложечки з крученими візерунками... Мабуть, срібні... Минуле століття! Може, навіть позаминуле! І ця стара пані щодня п'є з нього свою ранкову каву. І правильно чинить: чого його берегти й жаліти? Речі міцніші за людей!

Нарешті він з'їв усе, випивши разом три чашечки кави. Три філіжанки, як казала тітка Магда.

Подякував.

Устав.

Повільно підвелась і господиня, показавши рукою на оксамитовий диван:

– Ходи сюди, синку, поговоримо.

Матвій сів поруч неї, кінець кінцем сподіваючись дізнатися про мету своєї несподіваної подорожі. Але ровесниця динозаврів розгорнула великий шкіряний альбом із чорно-білими, точніше сказати, бурими, фотографіями й почала розповідати про давнопомерлих родичів. Хлопець слухав одним вухом. Він уперше чув ці імена, але знімки були цікаві: жінки в кумедних капелюшках, кругловиді, з маленькими ротиками, чоловіки в котелках і канотье, студенти з однаковими кашкетами на головах. Зрідка траплялися військові у напівзнайомих Матееві строях – може, у кіно бачив. Здебільшого вони стояли коло старих будівель, пам'ятників, фонтанів. Повз такі, здається, вони з Веронікою проїжджали, коли добиралися сюди. Але на світлинах де-не-де проглядали вивіски польською мовою.

І Матей якимсь шостим чуттям збагнув: то був зовсім інший світ, у якому жили інші люди. Але місто лишилося тим самим.

Раптом голос тітки Магди змінився:

– Це мій перший чоловік. Його звали Матей, – вона на якусь мить замовкла, а тоді повела далі: – Тебе, синку, назвали на його честь...

Її глибокі очі засяяли притлумленим, наче місячним, світлом. Ніби сказали: «Якби ти знав, як я його кохала!»

I

– Касю! Касю!.. Що ти наробила? Я питаю, що ти наробила? Я тисячу разів тобі показувала, як слід поливати ці квіти.

– Ви ж самі казали, що їх треба поливати вранці відстояною водою кімнатної температури. Я так і вчинила...

– Поливати, а не заливати все підвіконня водою! Дивись, тече на підлогу! От-от до килима добіжить! Поливати слід обережно, охайно, а не хлюпати абияк! Стасю, ходи сюди! Подивись, що наробила ця недотепа!

Пан лікар Станіслав Свідзинський з'явився в дверях у картатому халаті й капцях на босу ногу.

– Люба, я можу хоч раз прокинутися від Магдиних екзерсисів¹, а не від вашої лайки? Скільки можна? Вчора в мене був такий важкий день! Невже я не маю права прокинутися спокійно?

– Подивися на підвіконня!

– Касю, витирайте скоріше! – скомандував пан лікар і лагідно додав, уже повертаючись нагору до спальні: – Нічого, висохне.

– Висохне?! А та вода, що потрапила в шпарини? Хіба просохне? З'явиться пліснява, і підвіконня почне гнити, – тон пані докторової став прокурорським. – Касю, ви хочете знищити наш будинок?

– Вибачте. – Катерина швидко протерла підвіконня й побігла до кухні, тихенько бурмочучи: – Нічого з вашим будинком не станеться. Триста років простояв і ще стільки ж простойть... Аби кричати...

Пані Софія критично оглянула вітальню й попрямувала до спальні, де сімейна розмова потекла далі.

– Люба, якщо тебе не задовольняє ця служниця, найми іншу.

– Іншу? За таку платню? Де ж я її візьму? Цю я вже хоч трохи чогось навчила за півроку. А з досвідом роботи та з рекомендаціями не стільки платити доведеться. Знайшов слушний час для розмови! Діти в обід прийдуть, а ти даєш мені такі безглузді поради. Господи, усе маю робити сама!

Із зали полинули звуки фортепіано й відразу заповнили весь будинок бурхливими хвилями надскладного етюдю. Найменша в родині, шістнадцятирічна Магда, налякана матусиним ранковим настроєм, сіла перед сніданком «розігріти» руки, щоб не потрапити під гарячу матусину. Слухняна дівчинка!

Пані Зося спустилася до маленької, тіснуватої кухні, а пан Станіслав, полегшено видихнувши, пішов до кабінету й закупив уранішню люльку. Сидів у кріслі, смакував кубинський тютюн і чарувався грою своєї улюблениці.

Тим часом на кухні також ішла наука.

– Касю, запам'ятай нарешті: квіти треба поливати неквапом, терпляче. Земля має поволі вбирати воду. Зайвої води не треба. Невже ти не любиш квітів?

– Люблю, пані, усією душею.

Кася звично поралася біля плити. Вона давно зрозуміла, що хазяйці краще підтакувати. Однаково правда буде не твоя. Ця підстаркувата жінка вміє тримати всіх у своєму міцному кулаці. У цій родині так заведено: слово матері – перше й останнє. І чоловік, і дочка, і два сини, красені-студенти, підлягли цьому правилу.

¹ Екзерсис – вправа для вдосконалення техніки виконання танцю, музики (Тут і далі прим. ред.).

– Після сніданку відразу підемо по харчі. Сини приїдуть, треба чогось смачненького приготувати. Ох, бідолашні мої студенти! Що вони там, у Кракові, їдять?!

Нарешті на обличчі пані Зосі з'явилося щось подібне до усмішки. Можна трохи розслабитися.

Звуки Шопенової прелюдії перемішалися з пахощами вранішньої кави та здобних булочок і димом з батькової люльки. Затишний щасливий ранок у родині успішного стоматолога Станіслава Свідзинського почався.

II

Пан Зулевич приїхав до Львова в нагальній справі, печальній і водночас трохи приємній: померлий вуйко залишив частину спадку і йому. Заповіт був складений завчасно, завірений у нотаріуса, тому сварок між родичами не виникало – лише старанно прихована ворожість, бо кожен вважав, що його покривджено.

Представники великої сім'ї сиділи набурмосені й гостро дивилися одне на одного. Але не Ілько Зулевич. Бо сума з п'ятьма нулями перепливла саме до його кишені. Виявилося, що старий Зенек найбільше любив саме небожа, який ураз обернувся на заможного чоловіка. І вирішив того ж дня розпочати заможне, статечне життя.

– Дякую, любий вуйку, старий буркуне... – розчулено думав пан Ілько, замовляючи в пристойній ресторації² коньяк і наїдки до нього.

Наприкінці тридцятих років львівські кнайпи³ набули справжнього варшавського шарму, проте не втратили й колишнього австрійського шику. Догідливо шаркнувши ніжкою, одягнений у бордову маринарку⁴ офіціант буквально побіг виконувати замовлення, а Зулевич озирнувся довкола – і око зупинилося на самотній юній панянці, подібній не до квітки, а до ще не розвинутого бутона, який тільки-но збирається прикрасити собою світ і життя заможного чоловіка. Сиділа боком до нього й пестила пальчиком келих. В око впадали малесенький капелюшок із сітчастою вуалькою, волосся кольору темного меду та сукня дивовижного зеленого відтінку.

Придивившись уважніше, пан Зулевич зрозумів, що ця юнка вже прикрашає життя багатьох: занадто яскрава помада та глибочезне декольте, в якому потонув або втопив свої гроші, мабуть, не один чоловік, без сорому натякали на найдавнішу професію. Навіть скромно опущений погляд не міг збити з пантелику.

Людей у ресторації було мало: майже всі столики – вільні. Тільки коло вікна чемно й тихо розмовляла компанія молодиків у модних дорогих шевйотових костюмах з двобортними піджаками і штанами з закатами.

Пан Зулевич неодмінно придбає собі такого ж костюма! Негайно! Уже завтра!

Ілько, впевненості якому додали коньяк і чималенький спадок, не вагаючись, устав і підійшов до панни:

– Здається, файна дівчина нудьгує? Дозвольте приєднатися до вас.

Вона повернулася.

О, пан Зулевич навіть уявити не міг, що на світі є такі очі! Небесно-зелені! Та вона відразу ж сховала їх за віями.

– Приєднатися? Щоб нудьгувати вдвох?

– Перепрошую, щоб розважити панну.

Тихо відповіла:

– Якщо бажаєте...

Пан Ілько бажав. Ще й як!

А потім...

Потім він замовив вина й шампанського, хотів, щоб воно лилося річкою!

Напрочуд вчасно на естраді з'явився маленький оркестрик і загравав модний фокстрот. Зулевич запросив дівчину до танцю. Він хотів бути ближчим до неї, жадав володіти нею – хай навіть за гроші. Таке життя... Можна й так володіти жінкою. Має право.

² Ресторація – ресторан.

³ Кнайпа – невеличкий ресторан.

⁴ Маринарка – піджак.

Під музику його гарячі долоні почали свій окремий безумний танок на спині партнерки, спускалися все нижче – до пояса, до сідниць. В очах потемніло, у голові запаморочилося.

Хтось схопив його безсоромні руки ззаду, а крижаний голос промовив:

– Шановний добродію, ви ображаєте нашу сестру. Так поводитися з пристойною панною не годиться. Ми вимагаємо сатисфакції⁵!

«Сутенери», – промайнуло в голові Зулевича. Не обертаючись, але відпустивши панну, він поліз до лівої кишені по гаманець:

– Я заплачу...

Однак той самий голос, сповнившись неймовірної злоби, відрубав:

– Цією пропозицією ви ще більше поглиблюєте провину! Таку образу лише кров'ю змити можна!

– Розплачуйтеся. Ходімо поговоримо, – похмуро додав другий молодик.

Тремтливою рукою пан Зулевич кинув офіціантові гроші й, блідий, на ватяних ногах, приречено посунув до виходу в оточенні кремезних хлопців. Попереду йшла панна-спокусниця, весело озираючись. Плечі покрила легеньким боа. Ніби вже й не повія, а просто якась недоросла бешкетниця... Страшна халепа!

Зулевичу хотілося кричати, кликати на допомогу. Мабуть, рот сам розтулився, бо один зі зловісного ескорту погрозово прошепотів у самісіньке вухо:

– Тільки пискни!

«Грабіжники», – здогадався пан Ілько. То нічого, грошей із собою не так уже й багато. Але навіщо вся ця комедія?

Крізь вузьку арку його провели до маленького двору, оточеного старими чотириповерховими будинками, і там один з батьрів⁶, той самий, із крижаним голосом, повторив:

– Ви образили нашу сестру.

– Я готовий залагодити... Я... відшкодую... Тобто провину... Що маю робити?

Обличчя молодика пом'якшало, і він сказав:

– Що з вами робити? Гаразд. Запросіть нас на вечерю в «Парадиз».

– Або в «Атляс», – додав інший.

Пан Ілько чув, що «Парадиз» – найдорожча ресторація в місті, але швидко закивав, тільки й пробурмотівши:

– В «Атляс» краще...

Компанія радо загомонила. Їхній ватажок уже не крижаним, а приємним голосом звернувся до іншого хлопця:

– Мареку, твоя черга вести Магду додому. Але довго не барися. Здається, цей пан – чоловік розумний та щедрий.

Ілько зрозумів, що батьри ошукали його, як найпослідшого невдачу, але куди дінешся? Та й гроші тепер є. Багато грошей. Треба звикати до заможного життя. «Атляс» – лише перший крок.

* * *

Це була одна з найулюбленіших розваг компанії Магдиних братів, у якій вона досконало грала роль живця. Вони навчили її зупиняти чоловіка поглядом і зваблювати, наче гейша, непомітними рухами. І все заради шикарної вечері або чудового мордобоя – трапля-

⁵ Сатисфакція – відшкодування моральних збитків, завданих приниженням честі й гідності.

⁶ Батьр – бешкетник, урвиголова.

лося й таке, але рідко. Заможні чоловіки охочіше воліли вивертати гаманці, ніж підставляти себе під кулаки «покривджених» братів.

Одного разу на цей гачок уловився й майбутній їхній приятель Гогенцоллерн, але тоді все пішло інакше. Хоч як Магда намагалася спровокувати його на нечемні дії, цей юнак у військовому строї поведився з підкресленою повагою. Коли брати вже не витримали й підійшли, щоб поговорити, він сказав їм весело:

– Хлопці, друзі мене попередили, як ви спритно ошукуєте приїжджих. Наслухався про вас від полковника Сосницького. Пам'ятаєте його? Але це не означає, що я не хочу випити з вами. Запрошую всю компанію!

Він устав, клацнув підборами й назвався:

– Барон фон Штаубе. Генрих.

Завдяки Гогенцоллерну – таке прізвисько дав новому товаришеві Марек – життя братів Свідзинських значно поліпшилося. Барон грошей не шкодував. Його кишеня могла витримати будь-яку розвагу. Уже за два тижні Генриха відрекомендували батькам як друга й таємного Магдиного залицяльника.

Батькові барон не сподобався, бо товстий та кволий, але мати була в захваті: титули мали над нею магічну силу.

Барон регулярно носив квіти і пані, і панні Свідзинським. Брати поїхали до Кракова – учитися далі, а він усю зиму систематично навідував лікареву родину.

На Різдво весела компанія зібралась у повному складі. І з'явився в ній ще один...

III

Магда прокидається щаслива і ще крізь сон чує любий батьків голос, затаєно сердитий, у якому обурення ховається за природною чемністю:

– Вельмишановний пане, тут звань немає. Вибачте, я на військових званнях не розуміюся. Тут усі – хворі. У хвороби ні генералів, ані лордів немає. Черга, панове!

Любий татусю! Твій голос лунає в коридорі – й у світі все гаразд.

На нічному столику звечора стоїть розкішний дорогий букет. Унадився до їхньої оселі братів приятель. З ласкавого матусиного дозволу всю зиму чи не щовечора просиджував у них. Магда ховалася від його залицянь за грою на піаніно. Ніяких почуттів, крім роздратування, він не викликав. Бундючний та огрядний як на військового, теж «вельмишановний» – барон! Він завжди дивився на Магду масними очима, але нічого розумного не встиг сказати за той час, що його пробавив тут. І брати, здається, вже почали нудити його компанією, але чемність... О, чемність – це в Свідзинських у крові. Проте, крім чемності, є ще на світі й трохи хитрості. Коли Генрих, мабуть, бажаючи побути наодинці з дівчиною, запрошував її до кав'ярні, то щоразу чув:

– Ні, я готуюся до іспиту. Вступаю в консерваторію.

І Магда демонстративно сідала до інструмента.

Матуся ставила перед фон Штаубе блюдо з пирогом або печивом і розважала гостя бесідою. Іноді він грав із батьком у карти чи шахи. То до кого він ходив? Хіба до неї?

Дівчина зітхнула. Треба вставати й збиратися до перукаря, бо цей товстун приніс квитки в театр для всієї Марекової компанії. Закупив, дурень, усю першу ложу.

Магда швиденько вдягла картате домашнє платтячко й спустилася в кухню. Вона любила її робочий безлад, шкварчання сковорідки, багатонадійний запах ситості. Єдиним злом тут були тільки мухи, яких служниця зазвичай виганяла, люто вимахуючи вафельним рушником.

Знайомі дивувалися: чому Свідзинські, далеко не бідні, не переберуться до зручнішого й новішого помешкання? Могли б придбати квартиру в одному з сучасних будинків або в котрійсь із найпристойніших кам'яниць, що прикрасили місто ще в минулому столітті, за часів незабутнього цісаря. Пані Софія була б не проти і навіть усією душею цього прагла. Її неймовірно вабили декоративні майоліки на фасадах кам'яниць неперевершеного будівничого Івана Левицького і взагалі все модерне, але чоловік просто прикипів до старого будинку, що його придбав ще прадід. Чотириповерховий, але вузький, затиснений між такими ж старовинними кам'яницями. Родинне гніздечко! Та ще й у Середмісті. Пан Станіслав навіть Костелівку вважав за надто новий світ. Тож мали пристосовуватися.

Кася вже зварила каву й узялася патрати курку під нудні дорікання любої матусі:

– Касю, не можна лити на квіти стільки води. Скільки тобі повторювати!? Ох, дівчата, що у вас в головах?! Аби полити! Зовсім не думаєте, що потім потече. Через це й шибки потіють. А кактуси взагалі не треба поливати.

– Добре, пробачте, – звично бурмоче Кася, величезним ножем розрізаючи курці живіт. – Я нібито й зовсім мало лила... Так, трохи...

Магда тікає від цього видовища до їдальні, де вже сидять старші брати, чекаючи на матір. На столі – улюблені матусині тарталетки.

Марек насмішкувато поглядає на Магду й питає з удаваною турботливістю:

– Як, ти ще не чепурилася? Ми ж увечері до театру йдемо! Твій залицяльник особисто тебе запрошує, навіть підкреслив: відмови й чути не хоче! Ось тобі гроші, – під сміх старшого брата Марек вивертає порожні кишені, – тобі ж до перукаря треба... О, в мене нема нічого, тобі тато дадуть.

Обидва брати білозубі, як і личить синам дантиста, що на кожному кроці пропагує зубну пасту «Kalodont», котра запобігає утворенню зубного нальоту.

Кася заносить тарілки зі сніданком. Слідом за нею під руку йдуть батьки. Весело переглядаються.

Коротка молитва – і сніданок починається.

– Ви всі разом на прем'єру йдете? Що дають?

– Здається, «Веселу вдову».

– Неправда, «Периколу».

– Для мене що вдова, що Перикола – *wszystko jedno*⁷. Співатимуть фальшиво, танцюватимуть убого.

– Ну, неправда ж, неправда! Скажіть йому!

– О! Пам'ятаєш, ми бачили це у Відні, – батько звертається до мами. – У ті часи й ми на прем'єри ходили. Щоправда, ми більше оперу любили. Драму. Узагалі, серйозне мистецтво... А ви про батьків і не згадали.

– Тату, квитки купував Гогенцоллерн. Та, якщо хочете, ми з Мареком можемо провести вечір деінде, вибір величезний! – Роман підморгує Марекові, але той захоплено їсть і не помічає. – Ви йдіть з мамою, а Магді за кавалера буде Гогенцоллерн.

Роман задоволено пирскає від власної дотепності. Пані докторова свариться на нього пальцем:

– Не треба Магду дратувати. З нею підете ви. Хіба забули, що ми сьогодні запрошені до Мацевичів на хрестини? На виставу сходимо іншим разом.

Після сніданку Марек затримався біля Магди, яка повільно складала у свій великий ридикюль скручені ноти. Настав час іти до консерваторії, де вона брала уроки на підготовчому відділі.

Сувора викладачка пані Гелена не допускала запізньовань навіть через об'єктивні причини. Крута армійська дисципліна – примха старої діви.

– Магдо, я хочу тебе попередити... – почав був брат, на диво, нерішуче.

– Слухаю. Тільки покvapся. Я запізнююсь, – дівчина підійшла до люстерка, вправленого в масивні двері, і заходила фарбувати губи та розчісувати довге волосся – одночасно, бо мала дві спритні руки, натреновані працювати несинхронно, бо ж піаністка, хоч поки що й майбутня.

– Сьогодні з нами до театру піде один наш друг. Я тебе дуже прошу: ніяких жартів про його зовнішність. Ти маєш занадто гострий язик! Іноді твої жарти... Вони просто жорстокі.

І хто б це казав! Магда від несподіванки завмерла з помадою та гребенем у руках і почала пильно розглядати Марека – часом, бува, не захворів?

– Цей твій приятель – він смішний чи потворний?

– Я дуже поважаю цю людину. Дуже. Я не хочу, щоб його навіть порухом образили. Магдо, я тебе дуже прошу.

Старанно вкладаючи своє пишне волосся кольору темно-золотавого меду, вона недбало відповіла:

– Добре, обіцяю. Але ти мене дивуєш: сам як глузуєш зі своєї Ядзі?

Марек поморщився, але заперечувати не став: ніде правди діти, глузує.

– А з Гогенцоллерна? Бідолаха має сталеву витримку. Інший давно б викликав тебе на дуель. Або припинив би твої глузування добрячим мордобоем, – дівчина приколола капелюшка й прискіпливо оглянула себе в люстрі. – Що за велике цабе до нас прийде, що й пожартувати не можна? Та добре, добре. Обіцяю, що німуватиму. Як золота рибка. А тепер, вибач, поспішаю.

⁷ Все одно (пол.).

Марек чемно допоміг сестрі убраться в пальто й відчинив перед нею двері. Словом, виявив щиру вдячність за обіцянку. Аби не передумала.

* * *

Галасливі й метушливі горобці зграйками пурхають за вікном. Але Магда дивиться, як ідуть вулицею її брати з Гогенцоллерном та ще з якимсь високим струнким паном. Марек і Роман такі гарні, в елегантних кашемірових пальтах, довгополих, розкішних.

Шкода, що Гогенцоллерн не має такого блискучого вигляду... У цивільному він геть незграбний. А ще в нього завжди вологі долоні. Магда, торкаючись Генрихових долонь, раз по раз згадує Мареків капость, коли цей винахідливий хлопчисько поклав їй до кишені жабеня. Мав він тоді років сім. Марек помирав зі сміху, бачачи, з якою огидою трирічна сестричка витирає руку фартушком і голосно плаче від страху та образи. Татко покарав пустуна дуже суворо: залишив без солодкого десерту, заборонив іти з Романом на риболовлю і вишпектив за маленьку сестричку, яку треба берегти й любити, а не лякати. Та Магда, яка не могла ображатися на братів більш як п'ятнадцять хвилин, після обіду поділила тістечко навпіл, і вони з Мареким їли його маленькими ложечками, а потім, уже на прогулянці, розчулений хлопець сказав сестрі дуже серйозно, по-дорослому:

– Якщо тебе хто скривдить, я його вб'ю!

Отже, право кривдити молодшу сестричку він застеріг лише собі.

А Гогенцоллерн, тобто Генрих фон Штаубе?.. Нудний, набридливий, гидкий, липкий. Крім того, що він титулована особа, нічого доброго про нього й не скажеш. Математика страшна, але точна.

Магда, молода й недосвідчена, помічає, як дивиться на неї цей нещасний барон фон Штаубе. Його увага трохи лестить дівчині, однак якби-то не ця огидна огрядність!.. А брати сміються. Взагалі він зайвий у їхній компанії, нецікавий. І мундир йому не личить, не прикрашає його. Навіть військовий... Конфедератка не пасує до занадто вгодованих облич.

У театрі Магда не встигає сісти поміж братів, якнайдалі від барона, і той примощується поруч, майже всю першу дію цікавлячись враженнями. Не дає спокійно слухати оперету.

Це так дратує!

І не тільки дівчину.

Новий приятель братів, Матей (якого чемно відрекомендували баронові, а в бік Магди тільки легковажно махнули рукою – мовляв, це наша сестра) теж насмішкувато озирається на цього докучливого чоловіка, а потім переводить погляд на Магду, наче звертається до співниці, і вони обмінюються усмішками. Нічого ані потворного, ані красивого дівчина в ньому не помітила. Звичайний. Можна було б і не попереджати. Хіба що в театрі занадто темно.

У буфеті під час антракту Марек запропонував:

– Годі тут сидіти! Нудотні співи! Ходімо краще до нас. Татові з Угорщини передали чудове вино – такий букет! Неповторний смак! Ходімо, але хто хоче залишитися – будь ласка. Я нікого не примушую. Вино я й сам здатен посмакувати.

Усі троє Свідзинських заблищали білими зубами.

– Пляшечку? Сам-один?

– Не вийде!

– Бо нап'єшся!

Товариство радо пристало на Мареків пропозицію. Лише барон, здається, приховував невдоволення. Навіть Магда втішалася, що піде додому, а не вестиме безглузких розмов з Гогенцоллерном.

Роман таки мав рацію: цю виставу шедевром не назвеш. Львівська публіка розбещена відомими виконавцями. Її чимось сіреньким здивувати важко.

Гомінка весела компанія висипала з театру й без поспіху рушила проспектом. Сутінки окутали місто. Було радісно дихати прохолодним повітрям.

Магда міцно вчепилася в руки братів, що за звичкою стали обабіч неї непорушною стіною, і Генрихові довелося всю дорогу йти позаду, поруч із їхнім новим приятелем Матеєм, слухаючи його міркування про європейську політику, про загрозу коричневої чуми фашизму і про Ромена Роллана як активного борця за мир. Не можна сказати, що політика барона зовсім не цікавила, але Магда цікавила незрівнянно більше. Ця дівчина непомітно запала йому в душу. Запропонувати коханій руку й серце, як йому здавалося, було питанням часу і незмінним наміром.

Удома, крім прислуги, нікого не було. Наказавши Касі накрити стіл у залі, брати з друзями зійшли на другий поверх. Гогенцоллерн допоміг Магді скинути пальто, навмисно затримавши руки на її плечах:

– Може, сходимо з вами до ресторації? Побудемо, нарешті, хоч трохи вдвох. Повсякчас – купа людей поруч. Ми так мало розмовляємо. Я скучив за вами...

– Ви скучили? Я вам уже наскучила! – дівчина кокетувала, сама цього не помічаючи.
– Ви ходите щодня, а брати незабаром поїдуть. Не будьте таким егоїстом. Ходімо краще посмакуємо угорське вино. Тато дозволив мені випити півкелиха, слово честі. Я не можу проминути такої нагоди.

Дівчина відвела руки залицяльника й вислизнула з його обіймів. Той зітхнув і поклав її пальто на стільця. А тоді побачив, що Магда побігла до своєї кімнати. Отже, сховалася.

У залі тим часом хлопці дегустували вино з таким запалом, що Кася мусила бігти вже по другу пляшку. Вакханалію зупинили батьки, які вчасно повернулися з вечірки. Вони здивувалися, що вистава так швидко закінчилася. Здивувалась їхньому ранньому поверненню й Магда, яка саме зійшла вниз, щоб чогось з'їсти.

Марек підвів до батьків свого нового друга й відрекомендував:

– Пан Матей Бацевич, професор нашого університету.

Його наукове звання викликало захват батьків і жодного враження не справило на дівчину. Тепер Магда нарешті розгледіла: поряд із красенем-братом стояв звичайнісінький миршавенький чоловічок, однаковий з нею на зріст, не вищий, а якщо вона взує туфлі на підборах, то й нижчий. Худенький, біленький, наче прозорий. І саме ця прозорість надавала йому потворності. А ще – чудернацький трикутний профіль завдяки витягнутому носові.

Марек посадив гостя поруч із собою, навпроти Магди та Гогенцоллерна.

– І що пан професор викладає? – насмішкувато спитав Гогенцоллерн і відразу змовк.

Магда зупинила його багатозначним влучним ударом по нозі, досить болючим, хоч і непомітним для інших. Барон, нічого не розуміючи, глипнув на дівчину: що б це могло означати? Але та невимушено помішувала ложечкою чай і не дивилася в його бік.

– Пан Матей викладає хімію, – радісно відрепортував баронові Марек і захоплено додав: – І не тільки викладає! Він справжній науковець, має стільки винаходів, тобто цікавих робіт! Коли я прочитав його книжку, то відразу почав шукати, хто автор. А з'ясувалося, що він уже два роки працює в нашому місті. Магдо, може, ти щось заграєш для нашого гостя?

Випивши по келиху, батько з матусею також зажадали послухати музику, наче ніколи не мали такої нагоди. Магда сіла до піаніно, але зустрілася поглядом з Матеєм і завмерла, відчуваючи, що не зможе відтворити й найпростішої мелодії.

Узяла перші ноти, що потрапили до рук.

Шуман. «Відлуння театру».

Генрих, як завжди, став поруч і наготувався перегортати сторінки.

Магда вдала, ніби вперше бачить срібний свічник, закріплений на дашку піаніно. Навертатися на гострий язичок Марека зовсім не хотілося. Чомусь відчула себе невпевнено. Такого ніколи не траплялося навіть на екзаменах та музичних вечорах. Пауза затяглася, і на допомогу Магді поспішив новий знайомий. Саме через його погляд сталося це незрозуміле заціпеніння. Бацевич поставив ліворуч од неї стільця. Баронові довелося поступитися місцем і стати позаду Магди. Вся його поза показувала, що він має якісь ефемерні, лише йому відомі права на цю дівчину. Пан Матей тим часом звернувся до хазяїв:

– З вашого ласкавого дозволу, спробуємо з панною зіграти на чотири руки.

Кров шугнула Магді в голову.

На чотири руки? Без жодної репетиції? Хіба це можливо?

Але почула тихий доброзичливий голос:

– Грайте, моя панно, не хвилюйтеся. Все буде чудово: я впіймаю мелодію. Все буде гаразд. Я обожнюю Шумана.

Магда кивнула.

Її руки неначе прокинулися: поки дівчина вагалася, вони аж скупили за чорно-білими клавішами. Як спрагло торкнулися їх! Таку жагу могла втамувати лише музика, що набула сакрального змісту вже під час перших тактів басового акомпанементу. Тонкі та вправні пальці цього чоловіка не схибили жодного разу. Але... Але вибачайте, панове, Шуман ніколи нічого такого не створював! Звична мелодія оберталася на імпровізацію, варіацію, зрештою, на музичне хуліганство. Вважайте, як хочете, проте... Проте з балкона до зали повернувся старий доктор, не докуривши люльки. Недогадлива Кася завмерла з тацею в руках. Молоді чоловіки забули, що тримають повні келихи угорського вина з неповторним букетом...

Відзвучав Шуман, і в залі запанувала тиша. Не мертва, байдужа тиша, а та, що на концерті передує бурхливим оваціям. Доктор підійшов до доньки:

– Магдо, доню, так ти ще ніколи не грала! Пане Матею, де ви так віртуозно навчилися грати? Та ви не хімік! За вами консерваторія плаче!

– Дякую, пане Станіславе! Музика – тільки захоплення. Моя матуся була мені за вчительку – не міг же я відмовитися. Вона дуже любила музику. Іноді музичу, не більше. А от панна Магда – справжня віртуозка.

І Матей Бацевич галантно поцілував їй руку. Дівчина шкірою відчула ніжність його губ. Це було так приємно! Його дотик не був такий огидний, як баронові поцілунки. Навпаки, Магда не стримала усмішки, і Матей спіймав її радісний зацікавлений погляд.

У залі запанував святковий настрій.

– Публіка й далі вимагає концерту! – радісно крикнув Марек, якому з цілком зрозумілої причини море було вже по коліна.

– Просимо, Магдо, Матею. Грайте ще, – лунав хор збуджених голосів.

Серед того хору не було тільки голосу барона, який, хоч і хильнув добряче, відчув шостим, напівтваринним, чуттям: у цій залі відбувається щось страшне й непоправне в його долі. Як зарадити цьому, він не знав...

Магда відверто глянула на Матея і, вперше побачивши його зблизька, здивувалася: обличчя натхненне, чисте, з невеликими розумними очима. Таке красиве обличчя не зміг зіпсувати навіть завеликий ніс із замалими чутливими ніздриями, прямий і гострий. Цей чоловік мав якусь таємницю привабливості: ніхто з компанії навіть напівжартома не висміяв ані завеликого носа, ані худі виснаженої статури. Лихий на язик Марек жодного разу не дозволив собі глузувати з пана Матея. Навпаки, просив її не кепкувати. А от Гогенцоллерну і в живі очі, і позаочі перепадало повсякчас. За його гладкість, солдафонство та прямолінійну правдивість у міркуваннях. Брат не попускав баронові ні в чому!

Думаючи про це, Магда грала і грала. Наче сп'яніла. Наче уві сні.

Матей розгортав ноти й обирав твір. Вона погоджувалась – і мелодії пливли над будинком, над містом, над землею...

Нарешті вони втомлено презирнулись, і Матей підвівся.

– Чудовий дуєт у нас сьогодні народився. Пане Бацевичу, ви таки вмієте грати, – старий доктор, досвідчений меломан, був у захваті.

– Може, заграєте ще щось? – попросила пані Зося. – Така приємність вас слухати!

Матей запитливо глянув на Магду. Дівчина світилася радістю.

– Що гратимемо? Здається, ми виконали все, що я вмів.

– Може, Шопена? Дуже люблю його вальси...

– Залюбки!

І зала знову потонула у вирі звуків.

Нещасний барон бачив, як ближче до Магди пересунув стільця цей огидний вискочень у старих, немодних черевиках і потертому костюмі, як червоніли Магдині щоки, як вони презиралися й розуміли одне одного без слів. Генрих зловився, дратувався, дивлячись на це неподобство, і спорожнявав келих за келихом. Але вино не допомагало...

Коли гра скінчилася, хтось голосно видихнув:

– Я обожнюю таку музику!

І нещасний барон луною повторив:

– Я теж люблю музику!

– Але без взаємності, – докинув Марек.

І всі голосно засміялися.

Фон Штаубе пополотнів. На допомогу йому прийшла хазяйка дому:

– Мареку, ти нечемно ставишся до гостей. Твій невдалий жарт образив Генриха (вона так фамільярно, по-домашньому називала барона). Порядні люди в таких випадках просять вибачення.

П'яний і веселий Марек підійшов до барона й по-приятельському поплескав його по плечу:

– Вибач, брате. Я мав на увазі тільки те, що ти не граєш на піаніно. А чому ці невігласи сміялися, їй-богу, не знаю. Але якщо я тебе смертельно образив – присилай секунданта, змию свої слова... Навіть не знаю, чим їх змити. Треба поспитати в Касі: вона добре знається на цьому...

Марек кумедно витріщив очі.

Усі знову засміялися. Ох, цей блискучий сміх! Уся фамілія Свідзинських мала напрочуд здорові й гарні зуби. Фон Штаубе теж спромігся вичавити криву посмішку й пішов у дальній кут кімнати, де стояла невелика софа й маленький низенький столик зі старовинним годинником, прикрашеним нагорі двома фігурками: юнак і дівчина натхненно грали в шахи, не помічаючи, як повз них проминають години, тижні, місяці, роки... Він давно уподобав цей годинник-статуетку, уявляв замість фігурок себе й Магду: вони – разом, і повз них нестримно летить час, але щасливі його не помічають. Він, барон, так галантно поведився з нею, не дозволяючи ані словом, ані жестом вийти за межі пристойності, бачачи її своєю майбутньою дружиною. І що тепер? Цей миршавий професор цілком полонив увагу дівчини. Сьогодні ввечері його взагалі ніхто не помічає!

Штаубе ще посидів трохи, а тоді пішов до дверей, сподіваючись, що його окликнуть і вмовлятимуть побути ще трохи. Однак ніхто не звернув на нього уваги. Навіть пані Зося.

Спускався сходами, міцно тримаючись за поруччя: алкоголь і роздратування стукнули в голову, бракувало повітря. Нарешті дістався першого поверху, де чемна служниця, не дивлячись йому в очі, подала пальто й модний ціпок, що мав головку зі слонової кістки. Ображений невідь на кого чи на що молодик промовив, насилу стримуючи розпач:

– Музика – річ приємна, але це не привід забувати про гостей!

– Що ви таке кажете, пане бароне! Ви тут не гість, а близький друг, – відповіла Кася заспокійливо, хоч і не дуже дипломатично. – Гість сьогодні – пан Матей. А як він грає! Я такого ще не чула! Де там нашій Магді до нього!

Барон зневажливо глянув на служницю скляними очима й нічого не відказав. За ним рипнули двері, відгородивши його від звичного товариства, від звуків тепер чужих веселощів.

Холодне повітря трохи привело барона до тями, і тоді образа, сум, злість та відчай накрили його чорними крилами.

Потоптався на ганку: навіщо пішов геть? Не повертатися ж назад...

Тим часом згори, крізь відчинені балконні двері, долинули звуки модного танго. Магдин голос, не дуже сильний, але глибокий і приємний, заспівав:

В далекий світ, за синє море,
Веліла доля йти в незнаний край,
Покинуть вас, мрійливі зорі,
Пахуче поле, ліс, ручай.

Після шикарного чуттєвого пасажу розсипчастих рояльних звуків заспівало вже два голоси:

Чи справді вже нам не стрінутись з тобою,
Чи справді вже нам не мріять, не любить...

Барон швидко пішов геть, а навздогінці линуло:

Чи, може, лише вечірньою порою
За тим, що було, нам тільки тужить.

Грай, Магдо, грай! До чого дограєшся?

Йому закортіло ще більше сп'яніти. Іноді, за компанію, він так напивався, навчаючись у військовому училищі! От і тепер слід притлумити неусвідомлену тривогу про втрату, про фатальну помилку і власну нікчемність.

Почуття наплинули й потопили барона, не залишаючи повітря та надії, що вдасться виборсатися на поверхню. Але прохолодний вітерець прийшов на допомогу, заспокоїв, прояснив думки.

Фон Штаубе зупинив таксі, поїхав до поштамту й послав батькам рішучу телеграму про своє бажання терміново одружитися. Повернувся додому і впав у сон-забуття. Без марень, без сновидінь. Наче цілісінький день виконував важку фізичну роботу.

IV

– Я вас уважно слухаю, – пан Свідзинський спокійно розглядав двох жінок-пацієнток – одну літню, худу й сумну, а другу зовсім юну, світлокошу, із широким обличчям і завеликим рівним носом, проте привабливу охайним виглядом та ідеально чистою білою шкірою, яка все ще частенько трапляється в жінок.

Літня пані зітхнула:

– Пане докторе, моя донька Ядвіга вагітна...

– Овва, то ви не на ту адресу звернулися! Я дантист, а вам потрібен інший фахівець. Я можу порадити Йосифа Давидовича. Тут, недалеко. Він чудовий чоловік і лікар – пошукати такого.

Жінка терпляче слухала втішний монолог, а от дівчина раз у раз мінилася чомусь: то блідла, то яскравий рум'янець заливав її щоки, а на лобі проступали крапельки поту.

Пан Станіслав запропонував:

– Сідайте, пані Ядвіго, у крісло, перевіримо стан вашої ротової порожнини – для здоров'я вагітної дуже важливо мати зуби без карієсу та міцні ясна.

Дівчина злякано й запитливо глянула на матір, а та знову заговорила, дивлячись Свідзинському в самісінькі очі:

– Докторе, ми прийшли не як ваші пацієнти. З моєю дівчинкою сталося велике лихо: вона покохала хлопця, а той – негідник – побавився та й кинув мою дитину напризволяще, бо знав, що я бідна вдова, що ми не маємо чоловічого захисту.

– Чим же я вам у такому разі можу допомогти? Хіба що грошима?

Пан Свідзинський відкинув полу білосніжного халата й поліз у кишеню по гаманець, але його швидко зупинили.

– Ні, докторе, – поспіхом заговорила жінка, заперечливо махаючи руками. – Не по гроші я прийшла зі своєю нещасною донькою. Грошима ви тут не зарадите, бо провина на вашому синові!

І замовкла з переможним вогником в очах, наче вже мала всі козири в руках.

– То он у чому річ!.. – підійшовши до вікна, пан Станіслав відвернувся від несподіваних відвідувачок і замислився.

Кілька хвилин у кімнаті стояла тиша. Лише знадвору долинали приглушені звуки скрипки, солодкі й надривні.

– Котрий же з моїх синів завинив? – спитав лікар у дівчини.

Її обличчя запалало червоними плямами.

– Марек, – прошепотіла вона ледь чутно, і сльози тоненькими струмочками потекли з її очей.

Батько легковажного сина впевнився, що жінки кажуть правду.

Він швидко записав у блокнот ім'я та прізвище дівчини.

– Добре, я сьогодні ж усе з'ясую, а тоді ми поговоримо змістовніше. Скажіть, будь ласка, й вашу адресу. За кілька днів ми повідомимо вас про наше рішення щодо цієї... справи... Так, справи...

– Дякуємо, пане докторе, – злегка вклонилася мати вагітної дівчини. – Я сподіваюся, що ви шляхетний чоловік і не кинете нас у біді.

На хвилину запала незручна мовчанка. Медичний запах у кабінеті став гострішим...

Доктор провів жінок до дверей і запросив чергового пацієнта. Часу на роздуми він не мав: у коридорі чекало ще кілька хворих. Хтось із флюсом та гострим болем. Такий саме біль засів тепер і в його серці, повсякчас нагадуючи про себе нападами гніву на сина й на себе.

Магда випадково побачила крізь вікно, як з їхнього дому вийшли знайома кравчиня з матір'ю й обережно, щоб не послизнутися на крижаній бруківці, попрямували до власної майстерні, що була неподалік. Саме Ядзя Філіпович пошила за паризькими лекалами ту чудову відверту сукню для братових витівок. Фасон знайшли у французькому каталозі. Але ж не з братовими достатками замовляти її з Парижа. Не допоміг навіть продаж Шандорової картини. Непогано мати друга-художника! Однак грошей вистачило тільки на тканину. Але на яку! Італійський шовк з оксамитовими квітами. Бірюзовий, а квіти бордово-зелені. Якраз до Магдиного волосся й до її очей! Коли вони прийшли до ательє й розгорнули пакунок, Ядзі відібрало мову. Вона довго розглядала візерунок на тоненькому напівпрозорому полотні, а потім нерішуче відмовилася шити: не розплатиться, якщо зробить щось не так. Марек з ентузіазмом і жартами почав її вмовляти. І таки вмовив. Носата Ядзя взялася до роботи. Була вона кравчиною від Бога, і сукня вийшла не гіршою, ніж з найдорожчих магазинів.

Зимові сутінки швидко охоплювали місто. За склом танцювали легенькі новорічні сніжинки.

Що привело кравчиню Ядвігу до їхнього дому? Ще й разом з матір'ю... Магда не знала, що й думати. Вони з братом були занадто балакучі, поки Ядзя шила ту спокусливу сукню. Забагато базікали... Невже тепер Ядвіга хоче викрити братів та Магду? Але навіщо це їй? А може, просто приходили лікувати зуби, і вона невідь-що собі фантазує?..

Дівчина повернулася до піаніно, проте передчуття небезпеки не відступало й на крок.

Пізно ввечері, відчинивши двері Мареківі (Роман уже поїхав до університету, бо готувався до захисту диплома) і прийнявши його модний ціпок та розкішне кашемірове пальто вільного крою з паском, Кася задоволено передала наказ батька зайти до нього.

– Хіба він ще не спить?

– Не спить і чекає на вас у бібліотеці.

Здивований Марек зійшов нагору і, не стукаючи, зайшов до бібліотеки, що правила батькові й за особистий кабінет.

Старий неквапом підняв голову від старовинного великого фоліанта, і Марек у його погляді побачив і розпач, і біль, і гнів.

– Що сталося, тату?

Пан Станіслав підвівся від столу й підійшов до сина майже впритул. Тепер вони стояли віч-на-віч.

– Допізна гуляєш, синку.

– Хіба різдвяний піст ще не закінчився? – хлопець був у доброму гуморі, тож рот йому трохи не мимоволі розсувала білозуба усмішка.

– Сьогодні до мене приходила пані Філіпович з донькою. Ти знаєш – чому? Чому їй конче треба було побачити саме мене?

Марек глибоко вдихнув просякнуте запахом глици тепле повітря. Усмішка згасла, але не веселі вогники в очах.

– Поясни мені, що трапилося з її донькою Ядвігою. Що примусило її до цього ганебного, цього принизливого візиту?.. Принизливого, до речі, й для мене.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.